

Projekt

DIGITALIZACE PEČOVATELSKÝCH SLUŽEB V ÚSTECKÉM KRAJI

KA 4: Studie východisek změny pečovatelských služeb

Situační zprávy za SO ORP Rumburk

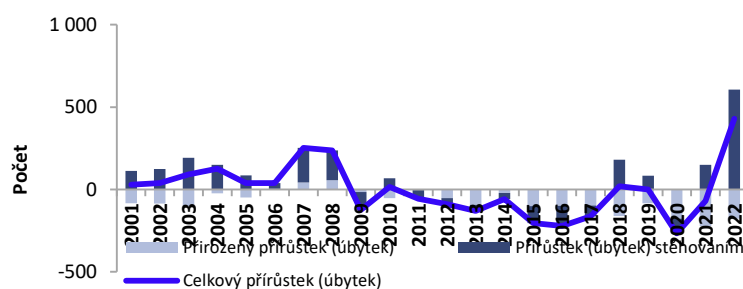
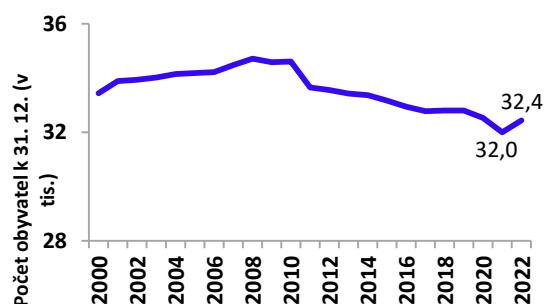
Registrační číslo projektu: CZ.10.02.01/00/23_017/0000190

Sídlní a regionální systém

- Území je výškově členité, typické jsou pahorkatiny a nízké vrchoviny Labských pískovců (vč. části národního parku České Švýcarsko) a Šluknovského výběžku
- Území správního obvodu má v rámci kraje i celého Česka výrazně periferní polohu, danou tvarem státní hranice (téměř celé leží uvnitř tzv. Šluknovského výběžku) i topografií (SO ORP Rumburk a české vnitrozemí odděluje hřeben Lužických hor), s níž souvisí rovněž trasování dopravních sítí, které perifernost území dále posiluje (v některých zimních dnech je v případě silných sněhových srážek území krátkodobě prakticky nedostupné)
- Jen mírně podprůměrná hustota zalidnění (v kontextu ÚK), území je navíc v tomto směru poměrně homogenní a skládá se z množství menších sídel (malá města, venkovské obce), jejichž intravilány se často dotýkají a jsou pozůstatkem masivní industrializace 19. a začátku 20. století spojené s přílivem obyvatel
- Území je z hlediska dojížděky za prací dosti izolované a dopravně je dostupnější Lužice (Německo) než české vnitrozemí (i hlavní linky železniční dopravy ve směru na Liberec a Děčín vedou časově výhodnější paží přes německé území); důsledkem je dojíždková uzavřenost území s nízkým podílem obyvatel vyjíždějících za prací (a pravděpodobně i za službami) mimo správní obvod (pouze 14 % ekonomicky aktivních)

Vývoj počtu obyvatel¹

- Počet obyvatel k 31. 12. 2022 činil 32,4 tis., tj. o 1 tis. méně oproti r. 2000 (-3 %).
- Pokles počtu obyvatel v covidových letech 2020–2021 a mírný nárůst (1,3 %) v r. 2022 vlivem přílivu přistěhovalých z Ukrajiny.
- Bilance přirozené měny od r. 2009 trvale záporná.
- Významné přírůstky stěhování v r. 2022.

¹ Údaje sledovány za období 2000 až 2022.

Věková a vzdělanostní struktura populace

- Průměrný věk v r. 2022 činil 42,5 let (nárůst o 5,3 let oproti r. 2000).
- Index stárí v r. 2022 dosáhl hodnoty 129,7, což představuje nárůst o 98 % ve sledovaném období, a tak se tento správní obvod řadil mezi správní obvody, které nejvíce zestárlý. Index stárí lehce přesahoval průměr Ústeckého kraje (128,5).
- Ve sledovaném období patrný pokles počtu i podílu dětské populace. Správní obvod se řadil mezi obvody s vyšším podílem dětí (nad 16 %).
- Nárůst počtu osob 65letých a starších – téměř 79% zvýšení ve sledovaném období.
- V SO ORP Rumburk došlo v porovnání s ostatními správními obvody spíše k podprůměrnému nárůstu počtu osob ve věku 80+ let mezi lety 2000 a 2022 (+13 %). Podíl seniorů 80+ v tomto správním obvodu (3,5 % v r. 2022) je mírně pod hodnotou kraje (3,7 %).

Tabulka 1 Ukazatele věkového složení obyvatel – SO ORP Rumburk, v letech 2000 a 2022

	2000	2022	Index změny (v %)
0–14 let (abs.)	5 979	5 245	87,7
0–14 let (rel.)	17,9	16,2 %	90,5
65 a více let (abs.)	3 921	6 803	173,5
65 a více let (rel.)	11,7	21,0 %	178,9
80 a více let (abs.)	1 010	1 141	113,0
80 a více let (rel.)	2,9	3,5 %	120,2
Index stárí	65,6	129,7	197,8
Průměrný věk	37,2 let	42,5 let	5,3 let

Pozn. Index změny = 2022/2000*100.

Zdroj: VBD ČSÚ 2024

- Vzdělanostní skladba obyvatelstva je i v rámci kraje podprůměrná a odpovídá skutečnosti, že se ve správním obvodu nenachází větší města, která by masivně přitahovala pracovníky soukromého či veřejného sektoru s vyšší kvalifikací; jen 7 % obyvatel SO ORP Rumburk starších 15 let má VŠ vzdělání, naopak 21 % jich má vzdělání základní nebo nižší

Sociální kapitál

- V rámci ÚK podprůměrná volební účast obyvatel, a to zvláště v případě voleb celostátních; relativně vyšší účast v obecních a krajských volbách naznačuje silnější spjatost obyvatel s lokální a regionální úrovní
- V rámci kraje spíše vyšší výskyt sociálně nežádoucích jevů (exekuce, vzdělávací neúspěšnost, zadlužení)

Osoby s příspěvky²

- **Příspěvek na péči:**
 - Mírný pokles příjemců příspěvku na péči (-5,4 %) i příjemců PnP umístěných v pobytových zařízeních sociálních služeb (-1,6 %). Taktéž došlo ke snížení (-6,7 %) počtu příjemců PnP, o které pečuje jiná fyzická osoba (osoba blízká).
 - Mezi lety 2017 a 2022 nedošlo k výraznějším změnám z hlediska zastoupení seniorů v jednotlivých stupních PnP. Seniori ve všech stupních představují cca polovinu až dvě třetiny příjemců daného stupně.

² Údaje sledovány za období 2017 až 2022.

- Nárůst počtu příjemců PnP využívajících terénních a ambulantních služeb (+16,7 %) a takžéž příjemců PnP, o které pečuje jiná fyzická osoba (osoba blízká) a zároveň využívají registrovanou sociální službu (+24 %).
- **Příspěvek na mobilitu:**
 - Příspěvek pobíralo v r. 2022 o 5,5 % více osob než v r. 2017. Věková struktura příjemců víceméně odpovídá průměru kraje.
- **Průkaz osoby se zdravotním postižením:**
 - Počet držitelů všech typů průkazu OZP narostl ve všech správních obvodech Ústeckého kraje (vyjma Varnsdorfu).
 - Zvýšení počtu držitelů průkazů TP (+38,6 %), dále ZTP (+34,3 %) a ZTP/p (+2,6 %).
- **Invalidní důchody:**
 - Data k invalidním důchodům (ID) jsou za okresy, SO ORP Rumburk spadá do okresu Děčín.
 - Všechny okresy Ústeckého kraje zaznamenaly pokles počtu příjemců ID, výjimku představují okresy Louny a Teplice, ve kterých došlo k mírnému nárůstu příjemců. V případě okresu Děčín byl pokles třetí největší.
 - Necelá pětina všech příjemců v kraji žila v okrese Děčín.

Tabulka 2 Příjemci příspěvků – SO ORP Rumburk, v letech 2017 a 2022

	2017	2022	Index změny (v %)
Příspěvek na péči (počet)	1866	1765	94,6
- pobytová zařízení	428	421	98,4
- terénní a ambulantní sociální služby	102	119	116,7
- fyzická osoba + využívající registrovanou sociální službu	25	31	124
- pečující fyzická osoba	1151	1074	93,3
Příspěvek na mobilitu (počet)	1188	1253	105,5
Průkaz osoby se zdravotním postižením (OZP)	1672	2027	121,2
- TP	88	122	138,6
- ZTP	884	1187	134,3
- ZTP/P	700	718	102,6
Invalidní důchody*	6887	6367	92,4

Pozn. Index změny = 2022/2017*100. *invalidní důchody jsou za okres Děčín

Zdroj: MPSV 2024, vlastní výpočty

Osoby s demencí³

- **Alzheimerova nemoc:**
 - Pokles počtu pacientů s Alzheimerovou nemocí (AN) ve věku 50–64 let nastal ve všech okresech Ústeckého kraje vyjma okresu Louny (zvýšení 67 %). Okres Děčín - pokles o 34,7 %.
 - Ve všech okresech kraje pozorován nárůst počtu pacientů s touto nemocí v seniorské věkové skupině (65 a více let), v okrese Děčín o 24,2 %.
- **Nedošetřená demence:**
 - Okres Děčín jako jediný okres kraje evidoval pokles počtu pacientů s nedošetřenou demencí ve věku 65 a více let (-0,8 %). Stejně tak zaznamenal i snížení těchto pacientů ve věku 50–64 let (-6,2 %).

³ Údaje sledovány za období 2017 až 2022.

- **Alkoholem způsobená/vyvolané demence:**

- Ve čtyřech okresech se počet pacientů ve věkové skupině 50–64 let snížil, nejvýrazněji v okrese Děčín (o 60 %). V seniorské skupině pacientů došlo k výraznému nárůstu pacientů v okrese Děčín (+150 %).

Tabulka 3 Počet pacientů, okres Děčín, v letech 2017 a 2022

	2017	2022	Index změny (v %)
Počet pacientů s Alzheimerovou nemocí ve věku 50–64 let	49	32	65,3
Počet pacientů s Alzheimerovou nemocí ve věku 65 + let	594	738	124,2
Počet pacientů s nedošetřenou demencí ve věku 50–64 let	48	45	93,8
Počet pacientů s nedošetřenou demencí ve věku 65 + let	518	514	99,2
Počet pacientů s alkoholem způsobenou/vyvolanou demencí ve věku 50–64 let	5	2	40,0
Počet pacientů s alkoholem způsobenou/vyvolanou demencí ve věku 65 + let	4	10	250,0

Pozn. Index změny = 2022/2017*100.

Zdroj: NRHZS 2024, vlastní výpočty

Bydlení

- Velmi nízká intenzita nové bytové výstavby, týká se zejména bytových domů
- Jen 44 % bytů se nachází v bytových domech, což je v kontextu ÚK (v průměru 64 %) výrazně podprůměrná hodnota a důsledek převažujících venkovských obcí a menších měst, jen málo zasažených socialistickou industrializací a urbanizací
- V celokrajském srovnání má území podprůměrnou vybavenost obcí technickou infrastrukturou (ČOV, kanalizace, vodovod, plyn)

Ekonomika a trh práce

- V kontextu kraje mírně nadprůměrná zaměstnanost v průmyslu (zejména spotřebním) i službách (zejména veřejných a turistických)
- Značný význam cestovního ruchu – vysoký počet přenocování návštěvníků i zaměstnanosti v pohostinství a ubytovacích službách je dán atraktivitou národního parku České Švýcarsko i Šluknovska
- Výrazně podprůměrné zastoupení řídících pracovníků a specialistů s vysokou kvalifikací (třetina ekonomicky aktivních obyvatel), naopak nadprůměrný podíl řemeslníků a dělníků a nekvalifikovaných pracovníků; obojí souvisí s převahou pracovních míst se střední a nižší přidanou hodnotou převážně ve veřejném sektoru a ve firmách zaměřených na místní spotřebu
- Celkově nižší intenzita hospodářských aktivit v území, mírně podprůměrný počet malých a velkých podniků, naopak vyšší význam podniků střední velikosti
- V kontextu kraje přibližně průměrná míra nezaměstnanosti (v celostátním kontextu nadprůměrná)

Krajina a životní prostředí

- Vysoké zastoupení lesních ploch (téměř polovina území) a také ploch travních (třetina území); naopak jen 9 % rozlohy území tvoří orná půda a jen 1,6 % zastavěná území
- V celokrajském srovnání velmi vysoký koeficient ekologické stability ve správním obvodu jako celku, a to zejména díky vysokému podílu lesů a trvalých travních porostů a rozvolněné zástavby

Rozmístění poskytovatelů pečovatelské služby a územní dostupnost

Na území SO ORP Rumburk zajišťuje pečovatelskou službu 5 poskytovatelů, přičemž pouze 2 jsou zařazeni do Základní sítě. S výjimkou 2 obcí je pečovatelská služba zajištěna na celém území SO ORP.

PS není zajištěna v obci Doubice a Lobendava. V území působí 5 poskytovatelů, nicméně celoregionální působnost má pouze Domov „Srdce v dlaních“. Tato služba má sice okamžitou kapacitu 7 klientů, ale ve všední dny od 19 hod a o víkendech a svátcích má kapacitu snižovou na 1 klienta pro celé území. Navíc působí i v sousedním SO ORP Varnsdorf (Varnsdorf a Horní Podluží). Ostatní poskytovatelé jsou malé pečovatelské služby působící výhradně ve své zřizovatelské obci a často s úzkou vazbou na vlastní dům s pečovatelskou službou.

Druhý poskytovatel, který je zařazen do Základní sítě, organizace Vaše harmonie o.p.s., působí pouze ve městě Šluknov, a navíc ještě pouze v bytech na Slunečním sídlišti.

Pečovatelská služba Velký Šenov je úzce navázána na městský DPS. U popisu pracovní činnosti pečovatelky je uvedeno, že „zajišťuje úklid společných prostor DPS, dbá o nezbytnou údržbu zeleně v celém areálu DPS“.

Pečovatelská služba Vilémov je úzce navázána na obecní DPS.

Obdobě je na tom pečovatelská služba zřízená městem Šluknov. Ta působí též zejména ve vlastním DPS.

Faktická dostupnost je tedy diskutabilní, neboť ji reálně zajišťuje pouze 1 poskytovatel.

Tabulka 4 Souhrnný přehled za SO OPR Rumburk

Název poskytovatele, sídlo	Individuální okamžitá kapacita ¹¹¹	Úvazky pracovníků v přímé péči ¹²¹	Území ORP pokryté PS	Časoprostorové poskytování služby
Domov Srdce v dlaních – sociální služby Jiříkov Jiříkov	Kapacita: 7	Úvazky: 13,8	Rumburk, Jiříkov, Krásná Lípa, Staré Křečany, Vilémov, Lipová, Dolní Poustevna, Mikulášovice (přesah do území SO ORP Varnsdorf)	Ve všech obcích ve stejném rozsahu Pondělí až neděle od 7-21 hodin Ale od 19 hod a o víkendech, svátcích kapacita pouze 1 klient
Vaše Harmonie o.p.s., Šluknov	Kapacita: 1	Úvazky: 2,52	Šluknov	Pouze Šluknov (převážně sídliště Slunečnice) Pondělí až neděle od 7-21 hodin
Město Šluknov	Kapacita: 1	Úvazky: 0,6	Šluknov	Pouze Šluknov Všední dny od 9-11 a od 12:30-14:30 hodin
Město Velký Šenov, Velký Šenov	Kapacita: 2	Úvazky: 1	Velký Šenov	Pouze Velký Šenov Všední dny od 6:30-15 hodin
Obec Vilémov, Vilémov	Kapacita: 1	Úvazky: 0,5	Vilémov	Pouze Vilémov Všední dny od 6:30-15 hodin

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV (data platná 4/2024), Katalog Ústeckého kraje (data platná k 6/2024), webové zdroje jednotlivých poskytovatelů, AKČNÍ PLÁN rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2024, vlastní realizované šetření mezi poskytovateli zařazenými do Základní sítě

^[1] Pozn. Údaj platný k 7/2024, zdroj údaje Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024 platná od 01.07.2024, dostupné zde: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1788371

^[2] Pozn. Údaj platný k 7/2024, zdroj údaje Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024 platná od 01.07.2024, dostupné zde: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1788371

Okamžitá kapacita pečovatelských služeb

SO ORP Rumburk vykazuje relativně průměrnou okamžitou kapacitu v porovnání s krajským průměrem (jehož hodnota činí 0,41). Pokud se však porovnání týká pouze kapacity zařazené do Základní sítě, je SO ORP Rumburk výrazně pod krajským průměrem.

Tabulka 5 Individuální okamžitá kapacita v SO ORP Rumburk a přepočet na 1000 obyv.

SO ORP	Stávající individuální okamžitá kapacita – ZÁKLADNÍ síť	Stávající individuální okamžitá kapacita – MIMO ZÁKLADNÍ síť	Celková individuální okamžitá kapacita za SO ORP	Počet obyv. k 31. 12. 2022	Přepočet kapacity na 1000 obyvatel	Přepočet kapacity v Základní síti na 1000 ob.
Rumburk	8	4	12	32400	0,37	0,25
CELKEM ZA KRAJ	314	23	337	812200	0,41	0,39

Zdroj: Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024, verze platná k 1. 7. 2024; Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV (data platná 4/2024); Katalog Ústeckého kraje (data platná k 6/2024); webové stránky poskytovatelů PS; vlastní výpočet

Výše úvazků pečovatelských služeb v přímé péči

SO ORP Rumburk vykazuje průměrné hodnoty ve výši úvazků pracovníků v přímé péči na 1000 obyvatel v porovnání s krajským průměrem (jehož hodnota pro všechny registrované služby činí 0,56).

Tabulka 6 Výše úvazků pracovníků v přímé péči v SO ORP Rumburk (včetně přepočtu na 1000 obyv.)

SO ORP	Úvazky pracovníků v přímé péči – ZÁKLADNÍ síť	Úvazky pracovníků v přímé péči – MIMO ZÁKLADNÍ síť	Úvazky pracovníků v přímé péči – CELKEM KRAJ	Přepočet úvazků v ZÁKLADNÍ síti na 1000 ob. SO	Přepočet úvazků na 1000 ob. SO	Počet obyv. 31.12.2022
Rumburk	16,32	2,1	18,42	0,50	0,57	32400
CELKEM KRAJ	434,77	19,39	454,16	0,54	0,56	812200

Zdroj: Základní síť sociálních služeb Ústeckého kraje na období 2022-2024, verze platná k 1. 7. 2024; Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV (data platná 4/2024); Katalog Ústeckého kraje (data platná k 6/2024); webové stránky poskytovatelů PS; vlastní výpočet